

ALF ARVIDSSON, INA LINDBLOM & RICHARD PETTERSSON

Presentation av forskningsprojektet ”Känslor i 1700-talets vardagsliv: Klass, kön och fromhet i Pehr Stenbergs levernesbeskrivning”

En kulturhistorisk guldgruva, ett ymnighetshorn, ett unikt personligt dokument – *Pehr Stenbergs levernesbeskrivning* (PSL) har fått många epitet. Detta nu i sin helhet publicerade och registerförda verk, mer än 5 000 handskrivna sidor, kan användas som källa för många olika forskningssyften. Ingången kan ligga på enskilda element eller sociala system, perspektivet kan inkludera hela kollektiv, eller särskilda roller och namngivna individer. Fokus kan vara Stenberg som central aktör eller som iakttagare i händelsernas periferi.

Hur ska vi förstå detta verk? Med utgångspunkt i tre olika discipliner – etnologi inklusive folkloristik, historia och idéhistoria – arbetar numera undertecknade tre forskare från Umeå universitet med PSL i projektet ”Känslor i 1700-talets vardagsliv: Klass, kön och fromhet i Pehr Stenbergs levernesbeskrivning”, finansierat av Riksbankens Jubileumsfond, utifrån några grundläggande utgångspunkter: Vem är denne Pehr Stenberg som för pennan? Han är man, en bondeson som avancerar socialt genom sin utbildning. Han blev också etablerad präst i småstaden Umeå under sent 1700-tal. Han är en person som med levernesbeskrivningens hjälp uppmärksammar och reflekterar över sina upplevelser med en anmärkningsvärd medvetenhet om sina känslor. Genom skapandet av levernesbeskrivningen formar han också ett individuellt subjekt, som kan läsas och betraktas. I denna hans skapelse ingår även ett myller av – tusentals! – andra individer. Några är återkommande och nära, andra passerar hastigt i periferin. Pehr Stenbergs jag formas i detta sociala landskap.

Vi kommer att studera PSL utifrån hur Stenberg hanterar identitetsdimensionerna kön, klass och religion samt deras intersektioner. Därvid kommer vi också att analysera vilka roller emotioner har för dessa teman i Stenbergs självframställning. I rollen som man hanterar han både en traditionell överordning enligt Luthers hustavla gentemot kvinnor och en tendens till att kärlek mellan makar och individens eget val av partner börjar betonas alltmer. Stenbergs möten med män och kvinnor ur samhällets alla stånd ger en mångfacetterad och unikt detaljerad bild av känslornas roll i det sena 1700-talets vardagsliv. Hur är referenser till Guds vilja och Guds bud ett medel för Stenberg att förstå sitt eget liv och för att finna sin position som präst gentemot den bondebefolkning han kommer ifrån? Vidare är känslorna användbara som ledtrådar till vilka identitetspositioner som var relevanta. I vilka situationer talar Stenberg om känslor av till exempel avund, kamratskap eller oförrätter, och vilka sociala och emotionella relationer blir därigenom synliga?

Levernesbeskrivningens unika form kommer vidare att diskuteras utifrån dess samtida intellektuella kontext och som etnografisk skildring. Hur kan Stenbergs person och verksamhet förstås som del av upplysningstidens mentalitet – med tanke på att han aktivt tar avstånd från exempelvis ”Kantens filosofi”? Vid sidan av det familjära tilltalet och syftet att efterlämna ett minst sagt detaljerat minne för efterkommande generationer, skymtar bitvis även ett annat mer intellektuellt ändamål med levernesbeskrivningen: han vill bidra till en reflexiv ”psykologi” av det mänskliga psyket, i hopp om att kanske kunna bli uppmärksammas av Akademier. Slutligen kommer också Stenbergs användning av olika folkloregenrer att uppmärksammas (anekdoter, ordspråk etcetera), liksom även levernesbeskrivningens karaktär av autoetnografi.